

Dion Kottema & Jeroen Gietema

De **Project** **saboteur**

**Het geheime handboek voor
de projectsaboteur**

'Een zinvol boek dat ook
nog leuk is om te lezen!'

Jim Johnson

Oprichter Standish Group

VANDUUREN
MANAGEMENT

DE PROJECTSABOTEUR

Dion Kotteman & Jeroen Gietema

De **Project** **saboteur**

**Het geheime handboek voor
de projectsaboteur**

Inhoud

Voorwoord	6
Introductie	8
1 De projectsaboteur	10
2 CRIME1: De methode om projecten te saboteren	18
3 Saboteer de bureaucratische machine van het project	21
4 De saboterende opdrachtgever	29
5 De saboterende projectmanager	41
6 De saboterende gebruiker	62
7 De saboterende specialist	73
8 Het saboterende lid van de OR	90
9 De criminele samenzwering	99
10 De agile manier van sabotage	112
11 Crimineel slotakkoord	125
12 De actualiteit van sabotage	127
13 De aanpak van projectsabotage	133
14 Epiloog	151
Bronvermeldingen	155
De auteurs	157

Voorwoord

Op 4 maart 1921 werd Warren Gamaliel Harding de 29ste president van de Verenigde Staten. Als hij al herinnerd wordt, is dat voornamelijk door het eerste presidentiële schandaal, bekend onder de naam 'Teapot Dome'. Hardings minister van Binnenlandse Zaken, Albert Fall, was bij dit schandaal betrokken. Fall sloot een geheim leasecontract voor federale olie-reserves en kreeg daarvoor smeergeld van Sinclair Oil. Harding ondernam pas laat actie en liet het Congres het onderzoek uitvoeren, met de veroordeling van Fall als gevolg. In reactie op het schandaal zou Harding de volgende onsterfelijke opmerkingen gemaakt hebben: 'Ik heb geen problemen met mijn vijanden, maar het zijn mijn verdomde vrienden die me 's nachts uit de slaap houden.'

Projecten in het algemeen en softwareprojecten in het bijzonder gaan over verandering. Verandering heeft een verschillende invloed op verschillende mensen. Verandering zorgt ook voor angst en onzekerheid. Maar weinig projecten hebben geen tegenstanders. Dion Kotteman en Jeroen Gietema's boek *De Project Saboteur* geeft inzicht in hoe sommige mensen reageren op veranderingen die onvoordelig voor hun positie zijn. In de meeste gevallen zullen mensen vanuit eigenbelang en behoud handelend optreden. Dit boek helpt je om beslissingen te nemen door te begrijpen welke motivatie het gedrag bepaalt. Projectmanagers kunnen dit nieuwe begrip gebruiken bij beheer en management van het project. Opdrachtgevers zullen handige tips vinden om de projectsaboteur te neutraliseren of te transformeren zodat het project verder kan.

Het was het doel van een Romeinse gladiator om goed te vechten, teneinde ofwel de tegenstander te verslaan ofwel uitstel te krijgen tot een andere dag. In de meeste gevallen werden de strijders zo gekozen dat ze ieder een bepaald voordeel hadden; voor een

gevecht van dichtbij of een meer afstandelijke aanpak, zodat de laatste vechtkunst kon worden getoond. Iedere gladiator kende zijn tegenstander. Bob Kelley, gelauwerd CIO, vertelde over een ERP-project met een eigen gladiator. Er was één vrouw bij inkoop die openlijk weigerde te ondersteunen bij een implementatie – zij ging het gevecht aan. Het ging zover dat ze ook de sfeer in de omgeving verziekte. De organisatie was er niet blij mee en hielp haar om met pensioen te gaan met een mooie ontslagvergoeding. Jammer genoeg zijn projectsaboteurs niet altijd zo eerlijk. Er is vaak sprake van een passief-agressieve benadering; ze geven je gemakkelijk eerst een hug om je daarna een mes in de rug te steken.

Het eerste wat je moet doen, is de saboteur herkennen. Dit boek helpt je om gewoonten en gedrag van een potentiële saboteur te herkennen. Als dat is gelukt, is het managen van de saboteur van groot belang voor je project. Het grote voordeel van dit boek zijn de gereedschappen die je in staat stellen met de saboteur om te gaan zonder je project of je carrière te schaden.

Dit boek geeft inzicht en is ook nog leuk om te lezen.

Je zult niet langer op dezelfde manier naar de mensen in een vergadering kijken, maar vooral letten op projectsaboteurs. Houd je vrienden dicht bij je, maar je vijanden nog meer!

Hopelijk bevordert dat een goede nachtrust.

Jim Johnson,
Dreamer,
The Standish Group

Introductie

Wat is het toch oneerlijk geregeld: er zijn veel boeken om projecten goed uit te voeren, maar er zijn geen boeken om de tegenstanders te helpen bij de structurele vernietiging ervan. En dat terwijl projecten bij voortduring doelbewust naar de kelder worden gejaagd. Hoog tijd deze sabotage-amateurs een handje te helpen met een doelgerichte aanpak, praktische tips en het juiste gereedschap: een boek dat uitlegt hoe je een project kunt vernietigen.

Het kost moeite de gebaande paden te verlaten. Veel advies in managementland, maar ook daarbuiten, negeert het menselijke aspect of gaat ervan uit dat wij allen braaf zijn. De geliefde gedachte is immers dat mensen graag de goede dingen doen. Zo slecht zijn we toch niet?

Pas als je het gebaande pad verlaat, zie je dingen die anders verborgen blijven. Dus pas toen zagen we dat het de moeite loont te beschrijven hoe je een project saboteert. Het levert inzicht in effectief ondermijnend gedrag, gedrag dat de saboteur niet graag met de goedwillende projectmanager deelt.

Dit boek begint met de introductie van de projectsaboteur, zijn motieven en zijn aanpak. We hebben de aanpak om een project goed te saboteren beschreven vanuit de belangrijkste belanghebbenden: de opdrachtgever, de projectmanager, de gebruiker, de specialist en het ondernemingsraadlid. We beschrijven welke criminele samenwerkingsverbanden het meest effectief zijn om een project te torpederen. Aan de hand van een aantal inspirerende op de praktijk gebaseerde voorbeelden laten we zien hoe projectsaboteurs succesvol hun doel hebben bereikt.

Om duidelijk te maken dat projectsabotage niet is voorbehouden aan de klassieke projectaanpak, laten we ook zien hoe je een project op een agile manier kunt laten falen.

We sluiten het boek af met een aantal maatregelen die project-sabotage kunnen voorkomen. Want die zijn soms heel hard nodig.

En natuurlijk: waar in dit boek 'hij' staat, mag iedereen ook de andere, inclusieve varianten lezen.

Dankwoord

Dat Joop Swieringa (†2023) bereid was een conceptversie van het boek te becommentariëren, heeft aan de kwaliteit bijgedragen. Dat Paula Steenwinkel van Bureau Helderder bereid was eens te kijken of het Nederlands wel helemaal in orde was, evenzeer. Bedankt. Peter Koch maakte de illustraties erbij. Dank je wel.

En natuurlijk gaan we niet flauw onze vrouwen bedanken voor hun geduld; we bedanken ze voor hun nimmer aflatende liefde.

Jeroen Gietema en Dion Kotteman,
Nieuwegein en Den Haag, juni 2023

www.projectsaboteur.com
info@projectsaboteur.com

1 De projectsaboteur

Elk project heeft tegenstanders. Iedereen kent ze, mensen die er om de een of andere reden belang bij hebben een project te laten mislukken. Maar deze tegenstanders zijn vaak amateurs. Ze doen maar wat. Weten ze hoe je de aanval op het project het best en goed gestructureerd kunt aanpakken? Nee, dat weten ze niet! Er zijn veel methoden om projecten goed te doen, maar voor de projectsaboteurs zijn die methoden er niet. De saboteurs moesten het tot nu toe op eigen kracht doen; enige ondersteuning voor de sabotage-amateur die zich wilde professionaliseren, was er niet. Dit boek herstelt dat evenwicht, door uit te leggen hoe je een project efficiënt, effectief, maar vooral professioneel saboteert. Niet af en toe roepen dat je het er niet mee eens bent, maar geraffineerd, grondig en onstuitbaar werken aan de destructie van het project. Geen losse kreten, maar geplande acties. Het idee dat plannen alleen voor de projectmanager is weggelegd, is onzin! Ook een goede subversieve actie heeft een goed plan. Een plan dat professioneel wordt uitgevoerd! Daar gaat dit boek over.

Waarom zou iemand een project willen saboteren?

De ene projectsaboteur is ervan overtuigd dat het project slecht is voor het bedrijf; hij moet het bedrijf behoeden voor een fout. Een andere beschouwt het falen van het project als de mogelijkheid om de werkgelegenheid te bewaren.

Er zijn ook minder edele motieven: het mislukken van een project biedt de saboteur de mogelijkheid zijn positie te verbeteren of personeelsdoorstroming te bevorderen – door een kritische collega via de achterdeur te laten verdwijnen.

Maar het dominante motief is lijfsbehoud: de saboteur in de dop komt tot de conclusie dat als gevolg van het project zijn positie in de organisatie wordt geschaad. En dat laat hij niet gebeuren! Hij moet zich verzetten; wie betaalt anders de auto, de hypotheek en de studie van de kinderen? Hij, de onmisbare, dreigt overcompleteet te worden. En dat laat hij niet gebeuren!

OOK EEN ACCOUNTANT KAN VERLEID WORDEN*

De Australische overheid ontwerpt nieuwe belastingwetgeving. Daarbij was een partner van een groot accountantskantoor als adviseur betrokken. Hij tekende een geheimhoudingsverklaring dat hij deze relevante informatie niet zou verspreiden.

Maar wat gebeurt er? De partner strooide zijn voorkennis met ruime hand rond; klanten werd geadviseerd hoe de nieuwe wetgeving het beste kon worden ontdoken. Uit de documenten blijkt dat de geheime informatie veelvuldig is gedeeld met zijn collega's, met als hoofddoel hiermee nieuwe klanten te werven en ze voor te bereiden op de aankomende wetgeving. Met name in de Verenigde Staten, in het bijzonder San Francisco, wist dit klanten te trekken. Maar ook in het Verenigd Koninkrijk en Ierland lukte dat goed. Kan het zijn dat de omzet en bonus de onderliggende prikkel waren?

Een senaatscommissie doet onderzoek (2023) en ook een Nederlandse vestiging van het accountantskantoor blijkt betrokken. De bedoelingen van de Australische overheid zijn in ruime mate gefrustreerd.

Drie topmensen van het kantoor werden geschorst. Wat zien we? We zien een accountant, een beroep dat bestaat bij de gratie van integriteit, verleid worden door eigenbelang: geld en status.

Tuurlijk, alle mensen deugen, maar de verleiding is soms toch te groot.

* NRC 16 mei 2023

'Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral'

– B. BRECHT: Dreigroschenoper:

'Ballade über die Frage: Wovon lebt der Mensch'

Het wordt hoog tijd deze belangrijke speler, de projectsaboteur, professioneel gereedschap ter hand te stellen om ieder gewenst project met succes te kunnen torpederen.

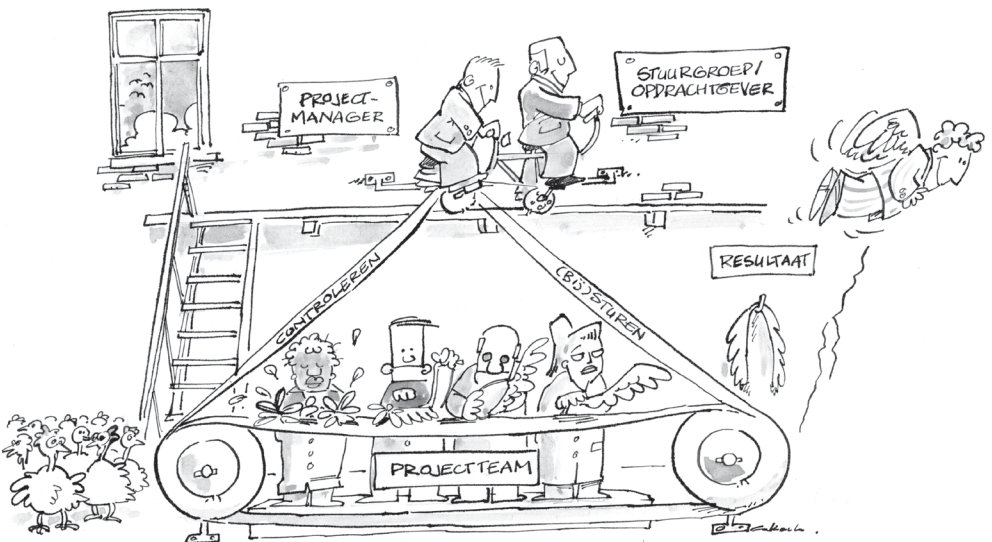
In de kern is een project, en dus ook de vernietiging daarvan, uiterst eenvoudig. Veel goed betaalde professionals zoals programmamanagers, projectmanagers en Product Owners zullen het hier niet mee eens zijn.

In projectmanagementopleidingen worden projecten als uiterst complex weergegeven, terwijl projecten eigenlijk zo simpel zijn. Er is een opdrachtgever, die een bepaald resultaat (een verandering of een product) zegt nodig te hebben. Dan is er een projectmanager of een Product Owner, die de opdracht aanneemt om binnen de afgesproken kosten en tijd het resultaat te leveren. Hij heeft hiervoor een plan gemaakt of een backlog gevuld en geprioriteerd en een team van specialisten geregeld voor de realisatie.

De projectmanager rapporteert zo nu en dan aan de opdrachtgever hoe het project ervoor staat. Het afgesproken resultaat wordt opgeleverd en door de opdrachtgever geaccepteerd. Dat is alles. Dat kan een infrastructuurproject zijn, de bouw van een hogesnelheidslijn en het daarop rijdend treinmaterieel, maar ook een project ten behoeve van stikstofbeheersing of een complex IT-project bij de Belastingdienst.

De professionele projectsaboteur gebruikt juist die elementen om het project onderuit te halen, die de projectmanager zou moeten gebruiken om het onder controle te houden: opdracht, plan, rapportage en resultaat.

De projectsaboteur heeft het daarbij veel gemakkelijker dan de projectmanager: de saboteur kent de projectmanager, de projectmanager weet niet wie de saboteur is. De projectmanager moet toetsbare feiten rapporteren en communiceren, terwijl de projectsaboteur slechts vermoedens hoeft te insinueren.

Het zal inmiddels duidelijk zijn dat de projectsaboteur volstrekt menselijke motieven heeft om zijn daad te plegen. Dat kan de status zijn die bij een baan hoort, maar ook de carrière of het inkomen. We hoeven maar naar Maslow en zijn behoeften-piramide te verwijzen.

'PIRAMIDE VAN MASLOW' EN DE MOTIEVEN VAN DE PROJECTSABOTEUR

- 1** Fysiologische behoeften: behoefte aan onderdak, eten, drinken, kleding en seks. Wanneer als gevolg van een project je inkomen zo dramatisch naar beneden gaat, dat je daardoor niet meer in staat bent om zelfstandig in je meest elementaire behoeften te voorzien, dan zul je je met alle jou beschikbare middelen verzetten tegen het project; immers, de mogelijkheid om te leven wordt afgepakt.
- 2** Zekerheidsbehoeften: wanneer je door een reorganisatie je baan dreigt te verliezen, komt je zekerheid in het geding. Je kunt straks misschien je hypotheek niet meer betalen en je weet geen andere oplossing dan je tegen de verandering te verzetten. Verandering ondergraaft het gevoel van zekerheid bijna altijd. Een nieuwe zekerheid kan dan ook niet zomaar de oude vervangen. Een typisch probleem dat je bij outsourcing tegenkomt: 'Wie zegt mij dat ik over drie jaar niet op straat sta?'
- 3** Acceptatiebehoefte: wanneer je tot een groep behoort, in dit geval een groep collega's, voelt dat als een warm bad: je wilt er niet uit, het zit zo lekker. Wanneer je buiten deze groep collega's dreigt te vallen door een reorganisatie, voel je je dus bedreigd, zelfs als je nog binnen je eigen onderneming blijft werken. Op het moment dat een groep collega's uiteen dreigt te vallen, komt vaak de hele groep in opstand of mobiliseert een leider de groep om tegen het project te rebelleren. Jij kunt de leider zijn.
- 4** Erkenningsbehoefte: op dit ego-versterkende niveau opereer je als deskundige. Je collega's waarderen je om je kennis en kunde. Wanneer jouw positie als deskundige dreigt te verdwijnen door een project, zet je je hakken in het zand.
- 5** Zelfontplooiingsbehoefte: als je een van de vernieuwers van de organisatie bent en je functie dreigt te worden aangetast, kom je zeker in actie. Je mogelijkheden om mensen te mobiliseren en te overtuigen van de foute keuze voor het project zijn welhaast onbegrensd. Door je creativiteit ben je nagenoeg niet te bestrijden.

Maar alleen motivatie om een project te laten falen is nog niet voldoende, er moeten ook mogelijkheden zijn. De saboteur moet formele of informele invloed hebben. Formele invloed bezit je vanuit je functie, informele vanuit je kennis of sociale positie.

Is de saboteur bijvoorbeeld de manager van de afdeling waarvoor een projectresultaat is bedoeld, dan is de kans groot dat hij verantwoordelijk wordt voor de acceptatie van het resultaat. Een ideale positie om zowel de eisen aan het projectresultaat, als de acceptatie daarvan te frustreren. Is de saboteur een deskundige of een specialist, dan heeft hij niet alleen de mogelijkheid om de geboden oplossingen ter discussie te stellen, maar kan hij ook de noodzaak van het project bestrijden. Wanneer hij met zijn kennis als specialist in het project terecht is gekomen, zijn de mogelijkheden legio.

Ook wanneer zijn invloed niet is gestoeld op kennis of hiërarchie, kan de saboteur een project laten struikelen. Daarvoor moet hij een informele ingang hebben bij het formele projectnetwerk. Hij moet het formele proces namelijk kunnen beïnvloeden. Die positie kan hij verwerven door vriendjes te worden met de echte spelers in het proces. Immers: vrienden stellen elkaars motieven niet ter discussie en nemen elkaar altijd serieus.

Intake van de projectsaboteur

Wil je weten of je uit het juiste sabotagehout bent gesneden en de motieven en de mogelijkheden hebt om een project onderuit te halen, doe dan eerst de volgende projectsabotage *self-assessment*:

Vraag	Antwoord	Ja-punten	Score*
Heb ik de juiste motieven?			
Als het project slaagt	☐ Is er niets aan de hand ☐ Verlies ik waarschijnlijk mijn baan ☐ Krijg ik een 'parkeerpositie' in het bedrijf ☐ Krijg ik de positie van mijn baas	0 3 2 0	
Als het project faalt	☐ Is er niets aan de hand ☐ Verlies ik waarschijnlijk mijn baan ☐ Behoud ik mijn positie in het bedrijf ☐ Gaat het bedrijf binnen één jaar failliet ☐ Krijg ik de positie van mijn baas	2 0 3 0 2	
Als ik mijn baan verlies	☐ Kan ik snel aan de slag bij een ander bedrijf ☐ Ben ik te oud voor een betrekking bij een ander bedrijf ☐ Ben ik onvoldoende geschoold voor een betrekking bij een ander bedrijf ☐ Moet ik mijn huis verkopen ☐ Word ik niet meer gerespecteerd door mijn partner ☐ Word ik niet meer gerespecteerd door mijn vrienden of familie	0 2 2 2 2 2	
Als ik een parkeerpositie binnen het bedrijf krijg	☐ Verlies ik mijn invloed ☐ Word ik niet meer gerespecteerd door mijn partner ☐ Word ik niet meer gerespecteerd door mijn vrienden of familie	1 1 1	
Heb ik de juiste mentaliteit (geweten)?			
Ik heb er geen moeite mee	☐ Als een collega ontslagen wordt ☐ Een collega onterecht een zwartepiet toe te spelen ☐ Om een leugen te vertellen in mijn eigen voordeel ☐ Om rapportages te manipuleren in mijn voordeel ☐ Om rapportages te manipuleren in het nadeel van een collega ☐ Als ik de oorzaak van het ontslag van een collega ben ☐ Iemand te gebruiken om mijn acties uit te voeren teneinde zelf buiten schot te blijven	2 2 2 2 2 2 2	
Ik ben er trots op	☐ Als ik word beloofd voor het idee van een collega ☐ Als ik een collega de schuld kan geven voor mijn falen ☐ Als een collega mijn idee toepast als zijn eigen idee	1 1 -2	

Vraag	Antwoord	Ja-punten	Score*
Heb ik voldoende invloed in de organisatie?			
Ik word gezien als	☐ Een specialist ☐ Uitvoerder ☐ Hulpje ☐ Een bestuurder ☐ Hulpvaardig	1 0 0 1 1	
De volgende uitspraak is op mij van toepassing	☐ Er wordt naar mij geluisterd ☐ Mijn ideeën worden vaak overgenomen ☐ Ik word vaak niet serieus genomen ☐ Ik word door de mensen van de werkvloer vertrouwd ☐ Ik word door de directie in vertrouwen genomen ☐ Mijn baas vraagt regelmatig naar mijn mening ☐ Mijn collega's volgen graag mijn adviezen op ☐ Ik heb veel informele contacten	2 2 0 2 2 2 2 2	
Heb ik voldoende kennis?			
De volgende uitspraak is op mij van toepassing	☐ Ik ben goed op de hoogte van de bedrijfsprocessen ☐ Ik ken de kwaliteiten van mijn collega's ☐ Ik weet wie welke invloed in de organisatie heeft ☐ Ik ken de voorkeuren en aversies van de belangrijkste mensen in de organisatie	1 1 2 2	
Projectaanpak	☐ Ik ben op de hoogte van de werkwijze van projecten ☐ Ik kan en wil mij het projectproces eigen maken ☐ Ik weet wat requirements/acceptatiecriteria zijn ☐ Ik weet wat de rol van de projectmanager is	2 1 2 1	
Ga ik ervoor?			
Wil ik dat het project faalt?	☐ Nee ☐ Ja en ik ga mij daar ook voor inspannen ☐ Ja, maar ik heb geen tijd om mij daarvoor in te spannen	-30 30 -30	
TOTAAL (maximaal 100)			

* Score potentiële saboteur

Als je een score van meer dan 70 punten hebt, ben je geslaagd voor het toelatingsexamen 'projectsaboteur' en is de rest van het boek een absolute must. Zo niet, dan helpt het lezen van het boek je om je saboterende vrienden te herkennen en je ertegen te wapenen.

Natuurlijk kennen we de boeken over projectmanagement. De goedbedoelende projectmanager wordt uitstekend bediend. Maar als je het project niet steunt en wilt stoppen, had je tot nu toe geen *how to boek*.

Tot nu toe, want je houdt het nu in je handen: een handboek over hoe je een project op een slimme manier kunt saboteren. Soms komt je dat namelijk veel beter uit. Je zult maar in een project zitten dat je je baan kan gaan kosten, wat doe je dan? Openlijk bezwaar maken? Dat versnelt het ontslagproces alleen maar. Subversieve slimmigheid is hier het antwoord. Hoe kun je als projectmanager, als opdrachtgever, als gebruiker of als specialist op het goede moment een stok tussen de spaken steken?

Er wordt volop gesaboteerd: de echte wereld zit vol met mensen die ergens een voordeel willen halen. Zolang de inspanning maar opweegt tegen het te behalen voordeel. Dat geldt voor al het menselijk gedrag; in organisaties, in reguliere bedrijfsvoering, in verandertrajecten, in IT en buiten IT. Of dacht je dat De Meeste Mensen Deugen?

Nu kun je je aan je sabotage-drang overgeven, want met dit handboek erbij gaat saboteren veel beter. Maar er is nog een andere optie: leer ervan! Leer dat er saboteurs zijn, dat het er veel zijn en dat je ze overal kunt tegenkomen. En vooral dat je er wat aan kunt doen. Maar dat moet dan wel op juiste manier gebeuren: je moet precies weten op welke knoppen je moet drukken. Daarvoor moet je de saboteurs en hun motieven goed kennen.

En dat is nodig ook: uit onderzoek blijkt dat zo'n 65% van de IT-projecten geheel of gedeeltelijk faalt. In Nederland praten we dan in de IT alleen al over zo'n zes miljard euro per jaar! Als we daar de bouw, infra en andere sectoren aan toevoegen, is dat bedrag nog vele malen hoger. Door op een verantwoorde manier met de belangen van de projectsaboteurs om te gaan kun je deze schade flink beperken. Kotteman en Gietema geven je in dit boek daartoe drie instrumenten: de Sabotage Self Assessment, de Complot Feitenanalyse en de Manipulatie Feitenanalyse.

Lees dit boek en word een sabotage-expert!

Dion Kotteman en Jeroen Gietema zijn ervaren managers en adviseurs. In 2007 verscheen hun eerste boek over projectsabotage. Het werd nu tijd voor een geheel herziene versie, waarin de ervaringen, de reacties en de lezingen die zij hielden, zijn verwerkt.

ISBN 9789089656889

VANDUUREN
MANAGEMENT